

Tényleg takarékoskodunk?

Manapság annyi szó esik és annyi írás lát napvilágot a takarékoságról, hogy szinte azt hinné az ember, most azután tényleg lesz valami foganatja a meghirdetett ígének. Mert hogy a takarékos gazdálkodásról már régóta beszélünk, írunk, az szent igaz. Pedig tényleg ránk férne már egy kis magunk általi rendcsinálás, hogy jussunk is előbbre. Mert ugye önmagunk egyike — amikor a saját háztartásának ökonómiáját szabályozza, így teremtve a mi kis belső gazdaságunkban előrelépést, ugyancsak önmagunk egy másika pedig már mintha nem is ezen a világon, hanem egy kánaáni bőség világában élne —, úgy szórja, pazarolja az általa is befolyásolt, avagy éppen reá bízott közvagyon. Munkakörömnél fogva elég sokat utaztam és így jártam és láttam a világban, hogy merjek egy kis összehasonlítást tenni mások és a mi gazdasági, gazdálkodási szféránk között. Tehát nem általánosításokban, hanem konkrétumokban próbálok beszélni.

Egy alkalommal egyik ausztriai nagy vegyi kombinátban jártam, ahol nagy sűrűségű polietilén ügyben folyó kétoldalú tárgyalásban vettem részt. A tárgyalás során felmerült annak lehetősége, hogy a megvásárlásra kerülő osztrák nyersanyag értékének egy bizonyos hányadát késztermékekkel fizethetjük ki. Ehhez a tárgyaláshoz sürgősen beszélnem kellett a bécsi kereskedelmi kirendeltségen dolgozó magyar kereskedelmi vállalati képviselő munkatársával, s így kértem az osztrák partnert egy telefonálás lehetőségére, azaz Linz—Bécs közötti telefonálást. Készségesen segítettek (a kereskedelmi igazgató) és átkísértek a vezérigazgatói titkárságra, a telefonálás helyére, ugyanis — igaz, menetetöztve — felvilágosítottak arról, hogy náluk szigorú a takarékosság, merthogy ha az irodai és üzemi telefonok a városi vonalba is csatlakoznának, mindenki ezen bonyolítaná le ügyes-bajos magánügyeit. Most eszembe jutott egyik ismerősöm siráma, hogy szinte alig tud egyik kollégájával beszélni, mert építkezésben lévén, állandóan a telefonnál ül. Persze a munkahelyi telefonnál.

A chicagói csomagolóanyag-világkiállításon három magyar csomagolóanyagot gyártó cég is részt vett, így közöttük vállalatunk is termékeivel. A repulótér és a város között igen nagy a távolság, és az ottani szokásoknak megfelelően a kis magyar csapat beprézelte magát egy öreg taxiba. A csomagtartót már nem lehetett rendesen becsukni, csak úgy hevenyészve lekötözni. Feltűnt, hogy a sofőr előtt a műszerfalra rögzítve egy kis antennaszzerűség van, és megérdeklődünk, mi az. A válasz egy kicsit vicces is, meg furcsa is volt nekünk. Ez egy radarmérő visszajelző készülék. És bemutatta működését, helyesebben szölt, amikor a szerkezet működésbe lépett. Ekkor levette a sebességet, és jobbra az út szélén álló és sebességet mérő ellenőrző autóra mutatott. De nem ez volt az igazi kuriózum számunkra, hanem az, hogy egy 1930-as években — nem elírás! — gyártott taxival utaztunk, és vetélkedésre képes volt az autópálya ott megengedett 80 mérföldes sebességkorlátozásával, és egyáltalán, hogy egy ötven év körüli öreg kocsit a forgalomban van, ez volt a szenzáció. Nem ez a kocsit volt az egyedüli a taxinemben. És mi van nálunk, takarékos világunkban? Ha jól tudom, a magántaxis engedélyt csak akkor kap, ha kocsija nem öregebb hat, azaz hat évnél. Hiába, mégis csak mi vagyunk gazdagabbak és nem a másik kontinens lakói.

Egy alkalommal Kanadában jártam és az ottani kereskedelmi ügynökökkel — aki több magyar textíles cég áruját helyezte el a piacon — Montréalból Torontóba utaztunk. Ha jól emlékszem, Quebec tartományban az autópályán megengedett sebesség 80 mérföld/óra, Ontarióban pedig 70. Egy Old Mobil sportkupéval mentünk. Mondani sem kell, hogy ez a típus inkább repülne, mint 70—80 mérföldes sebességgel vánszorogjon. De a kocsit tulajdonosa az istenért sem lépte volna túl a korlátozást. Azután meg is magyarázta, hogy miért. Először is, ha elkapják, mert bemérték, a jogosítványát egy lyukasítás erejéig megcsúfítják. Ha ez netán háromszor már előfordult, azaz három lyuk van a jogsin, úgy az már érvénytelen. Az illető fél évnél hamarabb nem is kezdeményezheti az új jogosítvány megszerzését, ami annyit jelent, hogy újból kell mindenből vizsgázni. Így azután lehet, hogy egy évig sem tud kocsival közlekedni, mármint, hogy ő vezette kocsival és ez bizony katasztrófa. Az üzleti életben a gyorsaság az egyik legfontosabb elem a siker érdekében. Arról nem beszélve,

hogy mint alkalmazott veszti el ilyen mozgásképeségét, el is bocsátják állásából, hisz a fizetését úgy kapja, hogy csak gépkocsival tudja munkáját ellátni. Ugyanis — had említssem itt — a tőkés világban a cégek nem tartanak személygépkocsikat csak azért, hogy a cég alkalmazottai képletesen szólva, a portástól a vezérigazgatóig ezzel bonyolítsák hivatalos dolgaikat. Maximum annyi kedvezményt kap a saját kocsit kötelezően használó dolgozó, hogy a cég előtt lévő parkolóban kocsija rendszámát kiírják, és oda tényleg tilos másnak beállni. Hogy van ez nálunk? Hisz végül is a piacon való versenyhez az is hozzátartozik, mi mibe kerül. Nálunk központi rendelkezés szabályozza, normatívában rögzíti a vállalatok, intézmények személygépkocsi-tartásának lehetőségét, illetően jó néhány ezer állami költségen fenntartott gépkocsi fogyasztja azt a nemzeti jövedelmet, amit másra is lehetne fordítani. Arról nem beszélve, miközben a párt és a kormány közzétett programja most különösen a takarékos gondolkodást várna el, a vállalati, intézményi szféra gépkocsiparkját nagy ütemben cseréli le. (Lásd a Ladák egyre szaporodó állami rendszámát.)

Az előbbiért, de következő mondanomért sem kapok dicséretet. Négy kontinens országait úgy nagyjából bejárva, és inkább olyan területeken, ahol fejlett ipari és kereskedelmi göcök voltak, illetve vannak, mindennél a takarékos létszámgazdálkodást lehetett látni. Sok éves és igen gyümölcsöző kapcsolatunk volt és van ma is egy akkor VVBTT nevű, több tízezer embert foglalkoztató NDK-beli céggel. Itt a portás kezelte a telefonközpontot, de másutt sem ritkán láttuk, hogy pl. a levelek bérmentesítését, expedálásának előkészítését is ő csinálta. Nálunk ez is másként alakult ki. Van külön portai szolgálat, külön irattároló és postabontó részleg, és külön telefonközpont-szolgálat. Mármint a nagyobb cégeknél, avagy netán a kisebbeknél is? Ezt nem tudom. A tőkés világban eléggé általános gyakorlat, hogy bizonyos költségeket az adó terhére lehet elszámolni. Így azután rögtön érthető, hogyan van az, hogy általában négy-öt év alatt le tudják cserélni a gépeket, berendezéseket. Ugyanis az állam így ösztönzi a technika és egyáltalán a termelés megújulását. Ilyetén az sem a véletlen műve, hogy a piac gyorsan megtéríti, amortizálja ezek értékét, minthogy az sem, hogy az új technika új terméke a versenyben iramot diktál, és végül is mindig learatja a piac babérjait. Ugyanígy az üzleti élet nélkülözhetetlen velejáróját, a vendéglátás költségeit is az adó terhére számolhatják el a legtöbb helyen. Na de kegyetlenül szigorú az adóellenőrzés! Úgy mondják, hogy például az USA-ban a legnagyobb bűn az adócsalás. Egy külhonban élő hazánkfi, aki nagyon korrekt kereskedelmi partnere textíles magyar cégeknek, alkalmazott nélkül bonyolítja ügynöki teendőit, viszont azért, hogy az adóhatósággal nehogy baja legyen, napi néhány órára jól megfizetett számviteli szakembert alkalmaz. Ugyanis, ha egyszer valami afférja lenne az adóhivatallal, nagy a valószínűsége, hogy sohasem tudna nyugodtan aludni. Mit akartam ezzel érzékeltetni? Azt, hogy nem a forgalom utáni, vagy a termelés értékének valamilyen arányában meghatározott repit költhet el például, hanem akkorát, amekkorát a társadalmi megítélés elbírt és még nem tartják költsékezőnek, nagylábon élőknek, tehát mérsékelt és szerény az állan: kasszájával szemben.

A terjengősséget elkerülendő, még csupán egy példa az életből, ami megint csak szolgálhat egyfajta tanulság levonásául. Svájcban olyan üzletházat hoztak létre már jó né-

hány évvel ezelőtt, ahol az ország valamennyi textíles cége, ügynökségek, kereskedők irodái és bemutatótermei vannak együtt és a versenytársak ott megférnek egy fedél alatt, de egy rendkívül racionális szolgáltatással, amely viszont mindenkinek érdeke. Minden a legmodernebb. Telex, telefon, számítógéprendszerek, világitástechnika, fűtés, büfé és vendéglátás, autóparkirozás, és még sok mindenben közösen ki tudták alakítani az üzleti élet legfrekvenciáltabb feltételeit. Nálunk ez is másként van. Körülbelül az én házam az én váram jelszó jegyében gondolkodunk. Így nálunk minden mikroökonómiához mindent aprólékosan kiépítünk. Nem nagyon dicsekedhetünk még az olyan üzletházakkal sem, amelyek a megannyi apró vállalkozásnak, szaküzleteknek, a kisiparnak és kiskereskedelemnek adnak otthont, mint például Szingapúrban, és néhány európai országban is ezt már látni lehet. Lehet hogy egy összefogással ez sem drágább megoldás, mint vizes, dohos pincéből, elavult öreg épületek valamikori üzlethelyiségeiből, amit ma kialakítanak. Nem beszélve a közizlést általában zavaró bódékról. De valami már elkezdődött a budai Flórián üzletházzal. És mi van vidéken?

És mert én is éppen olyan családapapa vagyok, mint megannyi külföldön is megforduló más állampolgár, én is elvásároltam megtakarított napidíjamat. De hogyan? Ahogyan a kint élők ajánlották. Egyre több a raktáruházzal, a diszkont üzletrendszerek. Ennek az az előnye, hogy hasonlóan egy jól ellátott áruházhoz, de kisebb pultokkal és területen lehet mindent megvásárolni, de lényegesen olcsóbban. Ezt megteheti a versenyesen, aki tulaj, mert ő a forgalomból él, mert itt kisebb a kereskedelmi ráfordítás, azaz nem számol fel kiskereskedelmi árrést, és nyilván kisebb a raktározási költsége is. Nálunk ez is másként van, a diszkontban ugyanannyiért lehet mindent megkapni, mint máshol. Nálunk az árban már nem diszkont a diszkont. Gazdasági egyensúlyunk sok mindenben kíván megújítást. Talán a legjobban kívántatik a gazdasági érdekelttség területén, hogy az ember a közösen is úgy gondolkodjék, mint ahogyan azt teszi szűkebb kis otthoni portáján.

TÓTH LÁSZLÓ
nyugalmazott vezérigazgató

KOVÁCS MARGIT: FONÓ

ÁRPÁS KÁROLY

Mint ama háromkirályok egyike

ha idézem is emlékezetembe
a gyermeket és anyját vivő
számárvemhe farának ringását.
Hová tartok haza?

a zenitjén ragyogó nap
arkusaimon imbolygó láng
nem adja annak a csillagnak a fényét
mégis
a szemhéjamon kirajzolódó képen
a völgyecskeit övező dombokról
aláéreszkedő katonák
vértjének vasának csillámló vérvörös villózása él

szól az ígéret megváltásról
de én a porba térek addig
csak nyugalom lesz,
a végső
nem adatott több

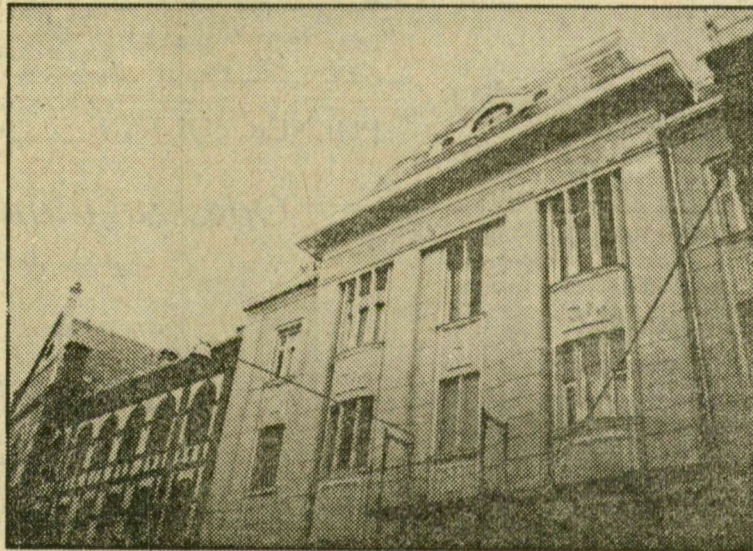
a szürkületekben
kivehetetlenül nézem
a gyermeket és anyját vivő
számárvemhe farának ingását
patái elhaló kopogása dobban fülemben

a fölvert por elül

A szegedi szecesszió építésze: Magyar Ede

Lassan befejeződnek a Jósika utca 14. számú épület felújítási munkálatai. A kétszintes bérház 1911—12-ben épült, a szegedi szecesszió építésze, Magyar Ede terve alapján. Az általa tervezett és épített házak (jelenlegi ismereteink szerint Szegeden: tíz) amellet, hogy praktikusak, előkelő külsejűek és finoman átgondolt részleteikkel tűnnek ki.

A Jósika utca 14. számú bérház homlokzatát négy pilaszter fogja közre, gazdagon díszített, tagolt rizalitál. Az övparkány alatt félkörívesen lehajló füzérfonatok díszítik. A főparkányt leanderdíszes görög motívum jellemzi. A pilasztereken az ornamensek a homlokzati kiemelést szolgálják, geometriai forma és növényi dísz kíséretében, ám ezt sajnos a mostani felújítás alkalmával nem sikerült kihangsúlyozni. A bejárati ajtó melletti két oszlopfejezeten álló gyermekalak stukkódísz látható. Eredetileg a két gyermekalak derekán szeméremfűzér-díszítés volt, sajnos a restauráláskor ezt nem állították vissza. Az ajtó fölött parkérszerű ábrázoló mozaikból kirakott freskófűzér-díszítés még eredetiben látható. A nyílászárók követik a homlokzati fal körvonalas játékát. Az egész homlokzat — mintegy dombormű. Nyugalmas vonalvezetés, az éles vonalak kerülése jellemzi. Egységes stílusúak a szobrászi megoldások. A homlokzati felüle-

A MEGÚJULT ÉPÜLET

tek vízszintes és függőleges irányban egyaránt plasztikusak. Magyar Ede munkássága 1904-től kísérhető nyomon Szegeden. Külföldi művészeti élményeinek felhasználásával tervezte meg fő művét, a Lenin körút 56. számú épületét, a Reök-család bérházát. (A bejárat melletti két helyiségben volt a tervező irodája.) A kétemeletes sarokház minden részletén tiszta stílusesség uralkodik, a szecessziós építészeti leghumánusabb formakincsének (virágmotívumok) alkalmazásával. A lakásokhoz rokkó lendületű lépcsőház vezet. A földszinten a szerkezeti táftópillérek érdekes megoldása látható, a rájuk köpeny módjára redőzött

homlokzat letutó felületével. A görbe vonalú erkélyek és a növényi frízek az utcasarok kiugrásán futnak össze egy szabálytalan „házőrom állkapocsba”.

Magyar Ede szegedi, „békebeli” évei kedveztek az építő-újító szándéknak. A szecesszióval — nem csak a díszítésekkel, hanem új szerkezeti anyagok, például a vasbeton bevonásával — új stílust teremtett. Műveit nem pusztította el a háború, sem az emberi értetlenség. A szegedi szecesszió megalkotójának életművét dióhéjban bemutatta Bakonyi Tibor építész. Munkásságának kutatása azonban folytatásra vár.

ZÁDORINÉ GAÁL GYÖNGYI